

Srpska grafika i skulptura

Poslijeratni period srpske skulpture obuhvaćen je u rasponu od najstarijeg Petra Palavičinija (1887) do najmladih Olge Ivanjicki, Ota Logo i Nebojše Mitića (rođeni g. 1931.), dok većinu izlagачa predstavljaju kipari srednje generacije rođeni uglavnom dvadesetih godina. Ova je edacija potrebna kad se piše o suvremenoj srpskoj skulpturi, jer između dvadeset i četiri izlagacha svega su trojica djevela prije rata (Palavičini, Stijović i Stojanović) dok su se svi ostali formirali iza oslobođenja, a preko polovice prvi je put izlagalo poslije g. 1950., što zna-

U povodu zagrebačke izložbe u Modernoj galeriji

či prije jednog nepunog desetnica. U sklopu jedne panorame ovaj kronološki podatak postaje vrlo važan da bi se shvatila supremacija novih ideja i slobodne forme, olabavljene i iskidane veze između predratnog i ovog poslijerat-

nog perioda, dominacija jedne generacije koja je upravo u prelaznim i prelomnim godinama nastupila vrlo mlada s radikalnim idejama i negirajući tradiciju dala svoj pečat današnjoj srpskoj skulpturi.

Taj (i brojčano) inferiorni položaj starije generacije ujetovao je lakši prodror stranih uzora, tako da su neke analogije više nego očite. Osim toga, predstavnici starije generacije nisu ni u vrijeme svog formiranja zauzimali avantgarde pozicije i kad su poslije oslobođenja nastavili svoje djelo bez većih dilema bilo je u izvjesnoj mjeri i razumljivo da su sve brane tradicije popustile bez otpora pred naletom mlađih i da se ubrzo čitava jedna generacija našla na ruševinama tradicije. Neki iz mlade generacije ostali su na tim ruševinama nemoćno prepusteni sebi, uzimajući taj rušilački element kao jedini postulat svoje umjetnosti. Iz takvih suprotnosti neizbjjeđeno su rezultirali mnogi nesporazumi i mnoga su pitanja ostala otvorena, bez svog definitivnog odgovora.

Iz matice figuracije, iz tradicionalne forme Petra Palavičinija, rustičnosti Riste Stijovića i psihološkog portret-a i kompaktne forme Sretena Stojanovića odvojila su se dva rukava usmjereni uglavnom prema ekspresionističkoj formi i tretmanu (Matija Vučović, Olga Ivanjicki, Jovan Soldatović, Nandor Glid i dr.) i statičnoj monumentalnoj i mirnoj formi (Miša Popović, Nebojša Mitić, Aleksandar Zarin i dr.).

Za opću situaciju u današnjoj srpskoj skulpturi najkarakterističnije je djelo avantgarde na čelu s Olgom Ježić, Olgom Jančić, Anom Beslić; skulptura Ježićeve značila je u neku ruku najradikalniji prekid s tradicijom i pozitivno usmjereno prema konstruktivizmu, traženje jednog novog prostornog koncepta unutar dinamičnog odnosa amorfnih oblika. Napori Olge Jančić više su usmjereni prema organskim formama i zatvorenom volumenu i kao da je u njima istaknut princip objek trouvée. Djelo ove avantgarde ostavilo je najdublje tragove u novoj srpskoj skulpturi, a kako su nosili novih ideja uglavnom iz mlađe i srednje generacije neke su situacije još u formiranju, nedefinirane i još uvek otvorene. U skulpturi nije ni približno tako decidirano određena situacija kao u slikarstvu i teško je (i uz pojavu mnogih i neospornih darovitosti) predvidjeti daljnje tokove današnje srpske skulpture.

Grafika je predstavljena jednom solidnom ekipom zanatski spremnih slikara koji su potpuno osamostalili ovu disciplinu i uzdigli je na internacionalni nivo. Na napore dojena srpske grafike Mihaila Petrova vezuju se kontinuirano i logično ozbiljni zahvati i istraživanja čitavog niza slikara iz srednje i mlađe generacije na čelu sa Stojanom Čelićem, Boškom Karanovićem, Mladenom Srbinovićem, Alek-

drom Lukovićem, Lazarom Vučakijom, Ankicom Oprešnik i ostalima. Iz mlađe generacije izdvojili su se Branko Miljuš, Marko Kršmanović, Oto Logar, Radovan Kragulj, Milan Martonović. Miodrag Rogić i ostali koji su, dosjedni unutar grafičke discipline, ostvarili djela poetske inspiracije i afirmirali se kao ličnosti s određenim profilom.

Pred nama je u sirom rasponu otvorena slika današnje srpske umjetnosti (možda u detaljima opterećene crtežima i grafikom), ali budući da je ovo nas prvi susret i globalni uvid u noviju umjetnost beogradskog kruga možemo samo pozdraviti nogašenu informativnu stranu ove izložbe. Nakon ove izložbe nama su ipak više - manje jasni međusobni odnosi snađi i osnovne ideje koje pokreću tu umjetnost. Poslije ove informativne panorame možemo s interesom očekivati jednu još kritičnije redigiranu izložbu (na kojoj će informativni podatci biti podređeni) i na kojoj će nam se, recimo, za jedan decenij potvrditi svi oni stavovi na kojima je organizator inzistirao na ovoj panorami suvremene srpske umjetnosti.

J. DEPOLO

zabilježeno Uoči prekretnice

Ojugoslavenskom filmu vode se u posljednje vrijeme mnogi razgovori. Razmatraju se stari elaborati i pripremaju novi koji treba da osvijete stanje u kinematografiji i ukažu na mogućnosti njegove izmjene. Jer to stanje, kao što je poznato, nije održivo i predstavlja opasan zastoj o kome će Pulski festival vjerojatno kazati svoju riječ, odnosno pokazati skromne rezultate jedne sezone u kojoj je do danas snimljeno svega pet filmova. Selektionska komisija, čini se prema sadašnjem izgledu produkcije, neće ni imati od čega izvršiti selekciju uobičajenih 12 filmova za konkurenčiju.

Razgovori koji su u toku i oni koji će se tek povesti na našim najvišim forumima, saveznim i republičkim, neće moći riješiti probleme koji postoje niti odmah promjeniti postojeću situaciju. Ali, oni su neophodni da bi se moglo krenuti s mrtve tačke, da bi se moglo poduzeti adekvatne mјere kojima će jugoslavenska kinematografija čorokaka u kome je sada. Problemi filma bit će uskoro tretirani i u Saveznoj skupštini, pošto se o njima bude govorilo u njezinom Prosvjetno-kulturnom vijeću. Ovih dana predložio je filmski radnik i zastupnik Vatroslav Mimica da se osnuje komisija za film Prosvjetno-kulturnog vijeća Sabora i povede razgovor o ovom vijeću o problemima zagrebačkog filmskog centra.

Sve ove diskusije kreću se oko tri reklamno osnovna problema kinematografije; oni se javljaju kao fokusi u kojima se kriju i druga pitanja filma. To su: samoupravljanje filmskih radnika, odnosno status filmskih radnika u odnosu na producentske kuće, zatim položaj filma u cjelini, odnosno davanje prioriteta njegovoj kulturnoj i društvenoj funkciji pred onom tzv. industrijskom, i konačno stvaranje kadrova producenata i stvarača, dakle školovanje. Posebna grupa problema u sklopu spomenutih jest idejna i umjetnička fizionomija repertoara, principi repertoarne politike koja je i do danas potpuno podvrgnuta slučaju i stihiju. U stvari, neprestano traganje u organizaciji naše filmske produkcije već godinama bacá u pozadinu i repertoar i idejno-umjetničke kvalitete kojima ne možemo biti zadovoljni. Međutim, stvoreno je ipak toliko uspjelih djela da ih i danas možemo smatrati solidnom startnom osnovom kinematografije koja je gotovo veću pažnju obraćala pitanju kako proizvoditi, nego onom drugom - što proizvoditi.

Nadajmo se da se približavamo kraju tog nezahvalnog razdoblja. Spomenuti razgovori i akcije koje će nakon njih uslijediti najavljaju, vjerojatno, značajnu prekretnicu u razvoju jugoslavenskog filma.

M. B.

Festival u spomen G. Enescua

BUKUREST — Treće međunarodno natjecanje i festival u spomen najvećeg muzičkog umjetnika Rumunjske George Enescua održat će se u Bukureštu od 5. do 20. rujna ove godine uz učešće velikog broja poznatih stvaralača i interpretatora svremenog muzičkog života u svijetu. Dosad je prijavilo učešće oko 100 muzičkih interpretatora iz 20 zemalja Evrope, Azije i Latinske Amerike. Među njima su jugoslavenski pijanist profesor Emil Hajek i prvak beogradske opere Miroslav Can galović.

Od istaknutih svjetskih imena muzičke umjetnosti sudjelovat će na festivalu sovjetski kompozitor i dirigent Aram Hačaturjan,